

Temos:

*Ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio
ugdymo programos.*

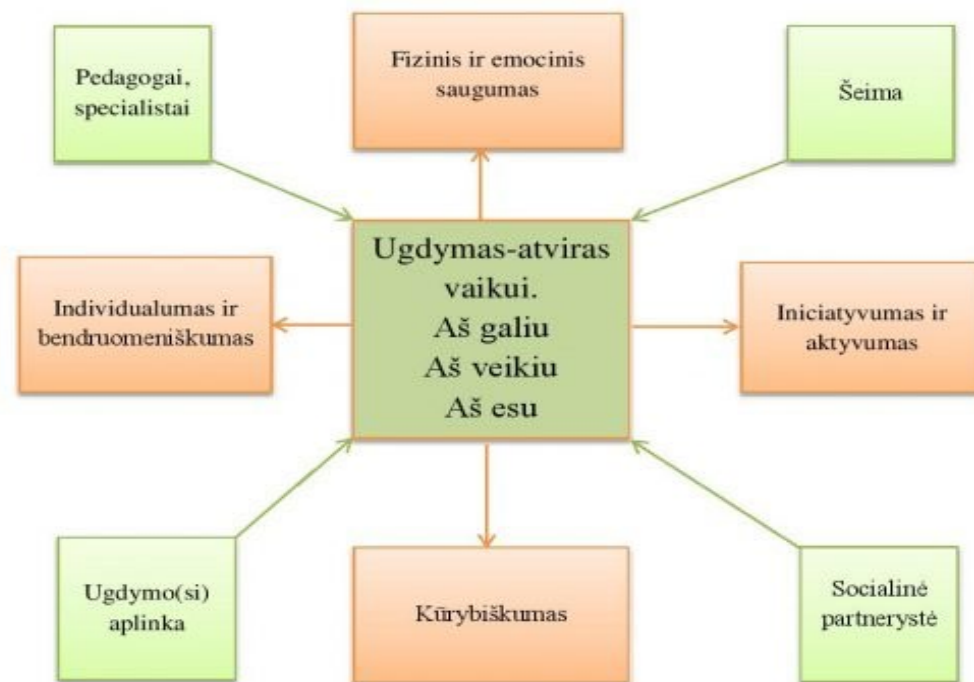
Ugdymo tikslai.

Mokymo ir mokymosi metodai.

Šios ugdymo programos sudaro Lietuvos bendrojo ugdymo sistemą ir apima visą mokinio kelią nuo ankstyvojo amžiaus iki brandos egzaminų. Kiekviena programa turi savo tikslus, turinį ir metodiką, pritaikytą vaikų amžiui, raidos ypatumams ir ugdymo etapui.

Ugdymo kokybės samprata

Ikimokyklinio ugdymo bendroji programa

- **Amžius:** nuo gimimo iki 6 metų (iki priešmokyklinio ugdymo)
- **Tikslas:** užtikrinti visapusišką vaiko raidą – fizinę, emocinę, socialinę, pažintinę.
- **Turinys:**
  - Žaidybinė veikla kaip pagrindinis mokymosi būdas.
  - Dėmesys vaiko saviraiškai, smalsumui, kūrybiškumui.
  - Ugdomos bazinės kompetencijos: kalba, motorika, bendravimas, savarankiškumas.
- **Įgyvendinimas:** dažniausiai vykdomas darželiuose arba namų sąlygomis, remiantis individualiu vaiko tempu.

Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa

- **Amžius:** 6–7 metai (metai prieš pradinę mokyklą)
- **Tikslas:** parengti vaiką mokyklai – ugdyti mokymosi gebėjimus, socialinius įgūdžius.
- **Turinys:**
  - Ugdomos pažinimo, kalbinės, matematinės, socialinės ir meninės kompetencijos.
  - Akcentuojamas mokymosi motyvacijos stiprinimas.
  - Vaikai mokosi planuoti, bendradarbiauti, spręsti problemas.
- **Įgyvendinimas:** vykdomas darželiuose arba mokyklose, pagal nacionalinę programą.

Pradinio ugdymo bendroji programa

- **Amžius:** 7–10 metų (1–4 klasės)
- **Tikslas:** formuoti pagrindinius mokymosi įgūdžius ir bendrąsias kompetencijas.
- **Turinys:**
  - Dalykų spektras: lietuvių kalba, matematika, pasaulio pažinimas, menai, kūno kultūra.
  - Ugdymas orientuotas į mokinio pažangą, savarankiškumą, bendradarbiavimą.
  - Vertinimas grindžiamas formuojamuoju vertinimu – pažangos stebėjimu, ne tik rezultatais.
- **Įgyvendinimas:** vykdomas mokyklose, remiantis nacionaline programa ir mokytojo laisve pritaikyti metodus.

Pagrindinio ugdymo bendroji programa

- **Amžius:** 10–16 metų (5–10 klasės)
- **Tikslas:** gilinti dalykines žinias, ugdyti kritinį mąstymą, pasirengti viduriniam ugdymui.
- **Turinys:**
  - Dalykų spektras plečiamas: biologija, fizika, chemija, istorija, geografija, užsienio kalbos.
  - Ugdomos bendrosios kompetencijos: pilietiškumas, kultūrinis sąmoningumas, skaitmeninis raštingumas.
  - 10 klasėje baigiamas pagrindinis ugdymas – laikomi pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimai.
- **Įgyvendinimas:** mokyklose, pagal atnaujintas programas, orientuotas į mokinio savarankiškumą ir pasirengimą pasirinkti tolesnį kelią.

Vidurinio ugdymo bendroji programa

- **Amžius:** 16–18 metų (11–12 klasės)
- **Tikslas:** pasirengti brandos egzaminams ir tolesniam mokymuisi ar profesinei veiklai.
- **Turinys:**
  - Mokymasis pagal pasirinktus dalykus – mokinys renkasi dalykus pagal savo interesus ir planus.
  - Dėmesys gilinimui, analizei, projektinei veiklai.
  - Brandos egzaminai – svarbi dalis, lemianti stojimą į aukštąsias mokyklas.
- **Įgyvendinimas:** vykdomas gimnazijose ar kitose mokymo įstaigose, remiantis nacionaline programa ir mokinio pasirinkimais.

• **Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos**

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/45f3b02523e311edb36fa1cf41a91fd9>

• **Visos bendrosios programos**

<https://emokykla.lt/bendrosios-programos/visos-bendrosios-programos>

Kiekviena ugdymo programa turi savo stipriąsias puses ir iššūkius, kurie priklauso nuo jos tikslų, įgyvendinimo praktikos ir vaikų raidos ypatumų.

Ikimokyklinio ugdymo programa

Privalumai:

Skatina natūralią vaiko raidą per žaidimą ir tyrinėjimą.

Lankstumas – ugdymas pritaikomas individualiems poreikiams.

Daug dėmesio emociniam saugumui ir socialiniams įgūdžiams.

Ugdymas vyksta be spaudimo, be formalaus vertinimo.

Trūkumai:

Kokybė priklauso nuo pedagogų kompetencijos ir įstaigos resursų.

Nevienodas paslaugų prieinamumas regionuose.

Tėvų lūkesčiai kartais neatitinka ugdymo filosofijos („per mažai mokoma“).

Priešmokyklinio ugdymo programa

Privalumai:

Padedą sklandžiai pereiti į pradinę mokyklą.

Ugdo mokymosi motyvą ir savarankiškumą.

Daug dėmesio bendravimo, kalbos ir pažinimo kompetencijoms.

Trūkumai:

Kartais per daug orientuojamasi į pasirengimą mokyklai, pamirštant žaidybinį aspektą.

Ne visose įstaigose užtikrinamas vienodas programos įgyvendinimas.

Ribotas pedagogų pasirengimas dirbti su įvairių poreikių vaikais.

Pradinio ugdymo programa

Privalumai:

- Ugdo bazinius mokymosi įgūdžius ir bendrąsias kompetencijas.
- Skatina mokinio pažangą, ne tik rezultata.
- Įtraukiami įvairūs mokymosi metodai – projektai, tyrinėjimas, refleksija.

Trūkumai:

- Kartais per didelis dėmesys testams ir vertinimui.
- Mokinių pažangos vertinimas gali būti nepakankamai aiškus tėvams.
- Mokytojų darbo krūvis didelis, ypač taikant individualizuotą ugdymą.

Pagrindinio ugdymo programa

Privalumai:

Platus dalykų spektras leidžia mokiniui atrasti savo stiprybes.

Ugdomas kritinis mąstymas, pilietiškumas, kultūrinis sąmoningumas.

Pasirengimas tolimesniam mokymuisi ar profesiniam keliui.

Trūkumai:

Mokinių motyvacija gali mažėti dėl akademinio krūvio.

Ne visose mokyklose užtikrinamas kokybiškas dalykų mokymas.

PUPP (pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimai) kelia stresą mokiniams.

Vidurinio ugdymo programa

Privalumai:

- Mokinių pasirinkimo laisvė – galima gilinti dominančius dalykus.
- Aukštas akademinis lygis – pasirengimas aukštajam mokslui.
- Skatinamas savarankiškumas, atsakomybė, projektinė veikla.

Trūkumai:

- Didelis spaudimas dėl brandos egzaminų.
- Ne visiems mokiniams lengva pasirinkti tinkamus dalykus.
- Kai kurios mokyklos riboja dalykų pasirinkimo galimybes dėl resursų.

Lietuvos ugdymo programos vis labiau orientuojasi į šiuolaikinius ugdymo principus, tokius kaip įtrauktis, skaitmeninis raštingumas ir emocinis intelektas.

Įtrauktis

Kaip tai įgyvendinama:

Visose ugdymo pakopose numatyta galimybė pritaikyti ugdymą pagal mokinio individualius poreikius – tai apima specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius vaikus, skirtingų gebėjimų mokinius, taip pat įvairių kultūrų ir kalbų kontekstus.

„Geros mokyklos koncepcija“ (2015) pabrėžia, kad mokykla turi būti atvira kiekvienam mokiniui, užtikrinti saugią ir palaikančią aplinką.

Įtraukusis ugdymas skatinamas per diferencijuotą mokymą, lankstų vertinimą ir mokytojų kompetencijų stiprinimą.

Iššūkiai:

Ne visose mokyklose užtikrinamas vienodas įtraukties lygis – trūksta resursų, specialistų, mokytojų pasirengimo. Regionuose įtraukties įgyvendinimas gali būti ribotas dėl infrastruktūros ar finansavimo.

Skaitmeninis raštingumas

Kaip tai įgyvendinama:

- Atnaujintose bendrosiose programose (nuo 2022 m.) skaitmeninis raštingumas įtrauktas kaip viena iš bendrųjų kompetencijų, ugdoma visų dalykų kontekste.
- Mokiniai mokosi naudotis technologijomis ne tik techniniu, bet ir kritiniu, kūrybiniu būdu – informacijos paieška, saugumas internete, duomenų analizė.
- Skatinama projektinė veikla, kurioje naudojamos skaitmeninės priemonės.

Iššūkiai:

- Skaitmeninių įgūdžių lygis tarp mokytojų ir mokinių labai skiriasi.
- Ne visos mokyklos turi pakankamą techninę bazę (kompiuteriai, internetas, programinė įranga).

Emocinis intelektas

Kaip tai įgyvendinama:

- Socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymas įtrauktas į visas ugdymo programas – nuo priešmokyklinio iki vidurinio ugdymo.
- Ugdomi tokie gebėjimai kaip savimonė, savitvarda, empatija, atsakingas elgesys, bendravimas.
- Įgyvendinamos prevencinės programos, skirtos smurto, priklausomybių ir psichikos sveikatos problemų prevencijai.
- Mokytojams siūlomos specialios programos emocinio intelekto lavinimui, pavyzdžiui, „Emociškai intelektualiai mokykla“.

Iššūkiai:

- Emocinio intelekto ugdymas dar nėra sistemingai integruotas į visų mokytojų praktiką.
- Trūksta nacionalinių įrankių mokytojų EI lavinimui.

Skaitmeninis raštingumas yra vienas iš kertinių šiuolaikinio ugdymo komponentų, nes jis ne tik padeda mokiniams prisitaikyti prie sparčiai besikeičiančio pasaulio, bet ir ugdo gebėjimus, kurie būtini tiek kasdienėje veikloje, tiek profesinėje ateityje.

Kodėl skaitmeninis raštingumas būtinas mokyklose ?

1. Gyvenimas skaitmeninėje visuomenėje

Mokiniai auga pasaulyje, kuriame technologijos yra neatsiejama kasdienybės dalis – nuo komunikacijos iki informacijos paieškos. Skaitmeninis raštingumas leidžia jiems ne tik naudotis įrenginiais, bet ir suprasti, kaip veikia skaitmeninė aplinka.

2. Mokymosi kokybės gerinimas

Skaitmeninės priemonės leidžia mokytis interaktyviai, vizualiai ir savarankiškai.

Virtualios laboratorijos, simuliacijos, mokymosi platformos padeda gilinti žinias ir ugdyti kritinį mąstymą.

3. Informacijos vertinimas ir saugumas

Skaitmeninis raštingumas apima gebėjimą atpažinti patikimą informaciją, kovoti su dezinformacija, saugoti asmens duomenis.

Mokiniai mokosi atsakingai elgtis internete – tai svarbu jų saugumui ir reputacijai.

4. Įtrauktis ir lygiavertės galimybės

Technologijos leidžia pritaikyti mokymą įvairių poreikių turintiems mokiniams – regos, klausos, mokymosi sutrikimų atvejais.

Skaitmeninės priemonės padeda mažinti atotrūkį tarp miesto ir regiono mokyklų.

5. Pasirengimas ateities profesijoms

Dauguma šiuolaikinių profesijų reikalauja bent bazinių skaitmeninių įgūdžių.

Programavimas, duomenų analizė, skaitmeninis dizainas tampa vis svarbesni net ne IT srityse.

6. Kūrybiškumo ir saviraiškos skatinimas

Mokiniai gali kurti tinklaraščius, vaizdo įrašus, prezentacijas, žaidimus – tai ugdo ne tik technologinius, bet ir komunikacijos bei meninius gebėjimus.

Skaitmeninis raštingumas vis labiau tampa prioritetu daugelyje pasaulio šalių, o jų taikomi metodai rodo įvairius požiūrius ir inovacijas.

Europos Sąjunga (ES)

• „**DigComp**“ sistema: ES sukūrė bendrą skaitmeninių kompetencijų sistemą, apimančią 21 gebėjimą, tarp jų – informacijos paieška, duomenų analizė, saugumas internete, skaitmeninio turinio kūrimas.

• **Skaitmeninio švietimo veiksmų planas (2021–2027)**: numato mokytojų mokymus, kovą su dezinformacija, skaitmeninių įrankių integravimą į mokymą.

• **Praktinės gairės mokytojams**: ES parengė rekomendacijas, kaip ugdyti kritinį mąstymą ir atsparumą informacijos burbulams, algoritmams ir melagienoms.

Prancūzija

Pamokos apie saugumą internete: policijos pareigūnai veda specialias pamokas mokyklose, kuriose aptariamos elektroninės patyčios, slaptažodžių saugumas, melaginga informacija.

Skaitmeninio pilietiškumo metai (2025): Europos Taryba paskelbė iniciatyvą, skatinančią sąmoningą ir atsakingą elgesį internete.

Suomija

Skaitmeninės kompetencijos integruotos į visus dalykus: mokiniai nuo ankstyvo amžiaus mokomi naudotis technologijomis kaip mokymosi priemone.

Mokytojų rengimas: didelis dėmesys skiriamas pedagogų skaitmeniniam raštingumui – tai laikoma būtina kompetencija.

Švedija

- **Skaitmeninės priemonės kasdienybėje:** mokyklos plačiai naudoja planšetes, mokymosi platformas, o mokiniai mokomi programavimo jau pradinėse klasėse.
- **Akcentas saugumui:** ugdomas atsakingas elgesys internete, ypač socialiniuose tinkluose.

JAV

- **STEM ir kodavimo programos:** daugelis mokyklų siūlo programavimo, robotikos ir dirbtinio intelekto kursus.
- **Skaitmeninio pilietiškumo ugdymas:** mokiniai mokomi apie informacijos patikimumą, privatumo apsaugą, elgesio etiką internete.

Bendros tendencijos

- Skaitmeninis raštingumas laikomas **gyvenimo įgūdžiu**, ne tik technologiniu gebėjimu.
- Daugelyje šalių vyksta **mokytojų kvalifikacijos kėlimas**, kad jie galėtų efektyviai integruoti skaitmenines priemones.
- Vis daugiau dėmesio skiriama **kritiniam mąstymui ir dezinformacijos atpažinimui**.

Švietimo sistemoje ugdymo tikslai ir planavimo principai yra kertiniai elementai, kurie lemia mokymo kokybę, kryptingumą ir mokinio asmenybės raidą. Lietuvos bendrosiose ugdymo programose kiekvienam ugdymo etapui – nuo ikimokyklinio iki vidurinio – yra aiškiai apibrėžti tikslai, uždaviniai ir planavimo gairės.

Ugdymo tikslai ir uždaviniai

1. Ikimokyklinis ugdymas

Tikslas: užtikrinti visapusišką vaiko raidą, sudaryti sąlygas natūraliai mokytis per žaidimą.

Uždaviniai:

Skatinti vaiko smalsumą, savarankiškumą, kūrybiškumą.

Ugdyti kalbinius, motorinius, emocinius ir socialinius gebėjimus.

Pavyzdys: vaikas žaidžia su kaladėlėmis – tuo metu lavinamas smulkioji motorika, erdvinis suvokimas ir bendravimas su kitais vaikais.

2. Priešmokyklinis ugdymas

- **Tikslas:** parengti vaiką mokyklai, ugdyti mokymosi gebėjimus ir socialinius įgūdžius.
- **Uždaviniai:**
  - Lavinti kalbą, loginį mąstymą, emocinį intelektą.
  - Skatinti bendradarbiavimą, problemų sprendimą, mokymosi motyvaciją.
- **Pavyzdys:** vaikai sprendžia paprastus uždavinius grupėje – mokosi diskutuoti, ieškoti sprendimų, išklausti kitus.

3. Pradinis ugdymas (1–4 klasės)

- **Tikslas:** formuoti pagrindinius mokymosi įgūdžius ir bendrąsias kompetencijas.
- **Uždaviniai:**
  - Ugdyti skaitymo, rašymo, skaičiavimo gebėjimus.
  - Skatinti pažinimo džiaugsmą, savarankiškumą, atsakomybę.
- **Pavyzdys:** mokinys rašo dienoraštį apie savaitės įspūdžius – lavinamas rašymo gebėjimas, refleksija ir saviraiška.

4. Pagrindinis ugdymas (5–10 klasės)

- **Tikslas:** gilinti dalykines žinias, ugdyti kritinį mąstymą ir pasirengti viduriniam ugdymui.
- **Uždaviniai:**
  - Plėtoti dalykines kompetencijas (pvz., matematikos, gamtos mokslų, kalbų).
  - Ugdyti pilietiškumą, kultūrinį sąmoningumą, skaitmeninį raštingumą.
- **Pavyzdys:** mokiniai kuria projektą apie klimato kaitą – analizuoja duomenis, diskutuoja, pristato sprendimus.

5. Vidurinis ugdymas (11–12 klasės)

- **Tikslas:** pasirengti brandos egzaminams, aukštajam mokslui ar profesinei veiklai.
- **Uždaviniai:**
  - Gilinti pasirinktų dalykų žinias.
  - Ugdyti savarankišką mokymąsi, atsakomybę, gebėjimą priimti sprendimus.
- **Pavyzdys:** mokinys rengia baigiamąjį projektą apie dirbtinį intelektą – renka informaciją, analizuoja, pateikia išvadas.

Pagrindiniai ugdymo planavimo principai

1. Orientacija į kompetencijas

- Ugdymas grindžiamas ne tik žinių perteikimu, bet ir gebėjimų taikymu praktikoje.
- Kompetencijos: pažinimo, komunikavimo, kūrybiškumo, pilietiškumo, skaitmeninė, kultūrinė, mokymosi mokytis.

2. Individualizavimas ir diferencijavimas

- Mokymas pritaikomas pagal mokinio gebėjimus, poreikius, mokymosi stilių.

Pavyzdys: vienam mokiniui užduotis pateikiama vaizdine forma, kitam – tekstu.

3. Įtrauktis

- Ugdymo turinys ir aplinka pritaikoma visiems mokiniams, nepriklausomai nuo jų gebėjimų ar kilmės.

Pavyzdys: klasėje mokosi vaikas su klausos sutrikimu – naudojamos vizualinės priemonės ir gestų kalba.

4. Refleksija ir pažangos stebėjimas

- Mokytojas ir mokinys nuolat vertina mokymosi procesą, aptaria pasiekimus ir tobulėjimo galimybes.

Pavyzdys: mokinys pildo „mokymosi žurnalą“, kuriame įrašo, ką išmoko ir ką norėtų tobulinti.

5. Tarpdalykinė integracija

- Ugdymas apjungia kelis dalykus, skatina holistinį mąstymą.

Pavyzdys: projektas „Mano miestas“ apima geografiją, istoriją, meną ir informacines technologijas.

6. Skaitmeninių priemonių naudojimas

- Mokymasis vyksta naudojant technologijas – interaktyvias lentas, mokymosi platformas, skaitmeninius įrankius.

Pavyzdys: mokiniai kuria infografiką apie ekologiją naudodami Canva ar PowerPoint.

Mokymo ir mokymosi metodų klasifikacija

Klasikiniai metodai

Metodas

Aprašymas

Pavyzdys

Pasakojimas / aiškinimas

Mokytojas perteikia informaciją žodžiu

Pradinėje klasėje mokytojas pasakoja apie Lietuvos istoriją

Demonstravimas

Rodoma, kaip atlikti veiksmą ar užduotį

Fizikos pamokoje mokytojas demonstruoja elektros grandinės veikimą

Pratybos / kartojimas

Mokymasis per pakartojimą ir užduočių sprendimą

Matematikos pamokoje mokiniai sprendžia panašius uždavinius

Diskusija

Mokytojas ir mokiniai aptaria temą

Literatūros pamokoje diskutuojama apie veikėjų motyvus

Skaitymas ir analizė

Teksto suvokimas ir interpretavimas

Vidurinio ugdymo mokiniai analizuoja Konstitucijos ištraukas

Netradiciniai metodai

Metodas

Aprašymas

Pavyzdys

Projektinis mokymas

Mokymasis per ilgalaikį tiriamąjį darbą

9 klasės mokiniai kuria projektą apie tvarų gyvenimo būdą

Žaidybinimas (gamifikacija)

Mokymasis per žaidimus ir iššūkius

Priešmokyklinėje grupėje vaikai mokosi raidžių per interaktyvų žaidimą

Mokymasis bendradarbiaujant

Grupinis darbas, dalijimasis atsakomybėmis

Pradinėje klasėje mokiniai kuria bendrą plakatą apie gyvūnus

Refleksija

Mokymasis per savęs vertinimą ir apmąstymą

Vidurinio ugdymo mokinys rašo refleksiją po diskusijos

Probleminis mokymas

Mokymasis sprendžiant realias problemas

10 klasės mokiniai analizuoja vietinės aplinkos taršos šaltinius

**Inversinis mokymas („flip classroom“) **

Mokiniai iš pradžių mokosi savarankiškai, o klasėje taiko žinias

Mokytojas pateikia vaizdo medžiagą namų darbams, o klasėje vyksta diskusija

Mokymo ir mokymosi šaltiniai bei priemonės

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas

- **Šaltiniai:** žaislai, gamta, pasakos, dainos, paveikslėliai
- **Priemonės:** kaladėlės, piešimo priemonės, sensoriniai žaidimai, interaktyvios knygos

Pradinis ugdymas

- **Šaltiniai:** vadovėliai, pratybos, mokytojo pateikta medžiaga, edukacinės platformos (pvz., „Eduka“, „Moodle“)
- **Priemonės:** interaktyvios lentos, planšetės, mokymosi žurnalai, žemėlapiai, eksperimentų rinkiniai

Pagrindinis ir vidurinis ugdymas

- **Šaltiniai:** moksliniai straipsniai, statistiniai duomenys, dokumentiniai filmai, internetiniai šaltiniai
- **Priemonės:** kompiuteriai, skaitmeninės bibliotekos, laboratorinė įranga, prezentacijų programos, virtualios realybės technologijos

Informacijos perteikimo būdai

Būdas

Aprašymas

Pritaikymas

Žodinis

Informacija pateikiama kalbant

Mokytojas aiškina sąvokas, pasakoja istorijas

Vaizdinis

Naudojami paveikslėliai, schemas, diagramos

Biologijos pamokoje rodoma žmogaus anatomijos schema

Rašytinis

Tekstai, užrašai, pratybos

Mokiniai rašo esė apie literatūros kūrinį

Skaitmeninis

Naudojamos technologijos, multimedija

Mokiniai žiūri edukacinį vaizdo įrašą apie klimato kaitą

Praktinis

Veikla, eksperimentai, kūryba

Chemijos pamokoje atliekamas tirpalo pH testas

Emocinis / patirtinis

Mokymasis per jausmus, patirtis

Priešmokyklinėje grupėje vaikai mokosi apie draugystę per vaidmenų žaidimus